

Mr. sc. Nermin Tursić
Univerzitet u Sarajevu/University of Sarajevo
Fakultet političkih nauka/Faculty of Political Sciences

*Nacija nije prirodni fenomen; ona nastaje
političkom voljom i izražava se pripadnošću državi.*

*Nation is not a natural phenomenon; it is manifested
through affiliation to a country and made by political will*

UDK 342.3 (497.6)

NE POSTOJE SUVERENE ETNIČKE ZAJEDNICE U DRŽAVI BOSNI I HERCEGOVINI

THERE ARE NOT SOVEREIGN COMMUNITIES IN THE STATE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Sažetak

Rad se u svojoj metodološkoj osnovi bavi pitanjem legitimiteta i određenjem titulara suvereniteta u državi Bosni i Hercegovini. U pravcu toga, problematizira pitanje kategorizacije pojma suverenih „konstitutivnih naroda“, odnosno bavi se pitanjem može li biti pojedinačno „suveren srpski“, „suveren hrvatski“ i „suveren bošnjački“ narod u Bosni i Hercegovini, te jesu li utemeljeni ovakvi pojmovi. Na osnovu postojećih teorija o suverenitetu i njihove praktične primjene, u radu se eksplicitno zaključuje kako pojedinačne etničke zajednice ne mogu biti nosioci suvereniteta, već samo u svom totalitetu kao politički narod Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: država Bosna i Hercegovina, etničke zajednice, legitimitet, politički narod, suverenitet

Summary

The paper's methodological basis deals with the issue of legitimacy and defining the titular sovereignty in the state of Bosnia and Herzegovina. On that trail, the paper studies the problem of categorizing the concept of "sovereign constituent peoples - could there be "sovereign Serbian", "sovereign Croatian" and "sovereign Bosniak" peoples in Bosnia and Herzegovina, and whether or not these terms are justified. Pursuant to the existing sovereignty theories and their practical application, the paper explicitly concludes that individual ethnic groups cannot bear sovereignty, but only in its totality as a political people of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: The state of Bosnia and Herzegovina, ethnic community, legitimacy, political people, sovereignty.

Umjesto uvoda, ukratko o konceptu suvereniteta

Od druge polovine XVI stoljeća pa do danas suverenitet je postao jedan od najfrekventnijih pravno-političkih pojmova. Označavao je i označava pojam suverene vlasti kao najvišeg modusa moći. Kao takav je izvršio transformaciju vjerske u nacionalnu državu i uspostavio međunarodni poredak zasnovan na principu suverenih država. U svojoj osnovi nikada nije rekonceptualiziran. Ostao je pojmovno nepromijenjen, ali se vremenom mijenjao izvor suvereniteta (od apsolutnog, preko narodnog, nacionalnog, parlamentarnog do državnog, što se u znanstvenim teorijama definišu kao pojavni oblici suvereniteta). Historijsko razumijevanje, savremeni globalizacijski procesi i savremena uvjetovanost međudržavnih ekonomskih odnosa dodatno su proizveli različite teorijske koncepte. Karakterišu se po diferencijalnom pristupu, koji se kreće od zagovaranja konvencionalnog koncepta suvereniteta, umanjene suverene moći kao procesa deapsolutizacije do potpune desuverenizacije. Evidentna podijeljenost znanstvenih stavova nastaje uprkos činjenici što se suverenitet nalazi u svakoj državi preko zaštićenog i samoodrživog izvora političke moći iz kojeg su izvedene sve specifične političke ovlasti. Kao takav je predstavljao i predstavlja najvišu moć vladanja, iskazanu kroz osnovnu funkciju države, odnosno država uživa suverenitet, moć i vlast na osnovu unutrašnjeg prava vladanja, dok se unutar međunarodnih odnosa potvrđuje principom suverene ravnopravnosti sa drugim državama. Kao definisani vrhovni modus moći, u sebi nosi jasne teorijske odredbe moderniteta, mada je kroz historijsku koncepciju predstavljao dijalektiku isključivanja i uključivanja posredstvom granica i određenjem teritorijalnosti. Taj odnos je determinirao savremena teorijska razumijevanja u kojima ne postoje nacije bez potvrđenog prava na teritorijalnost, niti može postojati država bez suvereniteta. Samim tim, suverenitet potvrđuje kako uvijek postoji nešto inherentno, transregresivno u svakom poretku koji nije imanentan sam sebi, tj. oslanja se na moment koji je istovremeno unutar i izvan datog poretka (unutrašnji i vanjski suverenitet). Svojim konceptom utemeljuje i definiše savremeni međunarodni poredak, koji je određen državom kao konstitutivnim suverenim autoritetom, ali koja samu sebe određuje. Preko suverene kompetencije nacionalna država ispoljava volju unifikacije i to posredstvom regulacije i normatizacije poretka i institucionalizacije odnosa. Shodno tome, stalno se vode rasprave o suverenim dometima, odnosima između vlasti i moći, politike i ekonomije.¹ I pored prikazane konceptualne naravi, u svojoj kompleksnosti nerijetko se nastoji umanjiti bitnost suverene kategorije. Kao primjer mogu poslužiti

---

¹Za više detalja pogledati: Lošonc, Alpar (2006) *Suverenitet, moć i kriza: Eseji o evropskom mišljenju*, Svetovi, Novi Sad.

različiti akademski nasrtaji na suverenitet države Bosne i Hercegovine. Kako je riječ o suverenoj i međunarodno priznatoj državi, članici UN-a, rad zaslužuje da bude intelektualno oslobođen od takvih binarnih razmišljanja u korist stvarnog određenja državnog suvereniteta i nosioca legitimiteta u državi Bosni i Hercegovini.

Pokušaj rekonceptualizacije izvora suvereniteta i disolucija jugoslavenske federacije

U ustavnoj teoriji Karla Šmita nastanak države se vezuje za postupak usvajanja nepovratne političke odluke (ustava) od samosvjesnog naroda, koji tim činom postaje nacija, a država završena politička zajednica (uz nemogućnost disolucije).² Takva situacija nije bila izražena u jugoslavenskoj federaciji, čiji su narodi bili suviše identitetski vezani za matične republike.³ Ta činjenica je onemogućavala nastanak integralnog jugoslavenstva na kojem bi počivao legitimitet jugoslavenske federacije, tako da su ustavna rješenja implicitno određivala jugoslavenski legitimitet koji proizlazi iz njenih republika (što je kasnije potvrđeno od Badinterove komisije, koja je ustvrdila da su subjekti jugoslavenskog suvereniteta republike, a ne njihovi narodi). Ovakav ustavni koncept je limitirao mogućnost realizacije velikodržavnih planova na osnovu univerzalnog prava naroda na samoopredjeljenje, pa su uslijedile ustavne promjene kao preduvjet da se unutar savezne države ukine dotadašnji princip podijeljene suverenosti i zamijeni etnohegemonijskom interpretacijom suvereniteta.⁴ Princip etničke ustavne dominacije su slijedile skoro sve jugoslavenske republike osim Bosne i Hercegovine, čija je namjera bila održivost ranije uspostavljenog ustavnopravnog položaja, kojim se garantovala puna ravnopravnost naroda i

---

²Pogledati: Kovačević, Bojan (2013) *Skriveni federalizam: Federalističko iskustvo u procesima evropskih integracija*, Albatros plus, Beograd.

³Dekonstrukcija procesa potvrđuje kako je ranije formirana srbijanska nacija uspjela da realizuje srpsku državu, dok je formiranje integralne hrvatske nacije moralo znatno duže čekati. Tačnije, početkom XX stoljeća hrvatsko narodno ime nije obuhvatalo sve stanovnike današnje Republike Hrvatske. Uprkos tome, od polovine XIX stoljeća konstantno su vršeni procesi srbizacije i kroatizacije bosanskih pravoslavaca i katolika. Njihova namjera je bila promjena svijesti o pripadnosti i transformacija identiteta na osnovu religijske odrednice, tako da su bosanski pravoslavci trebali postati Srbi, a bosanski katolici Hrvati. Na taj način je jedan, bošnjački narod sa tri vjere, prerastao u tri naroda sa tri vjere. Dodatni motiv hegemonizacije se iznalazi kroz historijske događaje i ličnosti. Tako se stvarala projekcija u kojoj su se bosanski Srbi odricali vlastite historije i vezivali se za kosovski mit i kult Karađorđevića, a bosanski Hrvati za „povijesni hrvatski prostor u Bosni i Hercegovini i Šubiće“.

⁴Pogledati: Ingrao, Č., L. Vrkatić (2001) *Nenaučena lekcija: srednjoevropska ideja i srpski nacionalni program*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, str. 54. i dalje.

građana.⁵ Opredjeljenje za građanski koncept se suprotstavljao ideji velike Srbije, pa su bosanski Srbi odabrali separatističku politiku i uključili se u proces konstituisanja sopstvene srpske države. Poduzimali su konkretne poteze ka teritorijalnoj dezintegraciji Bosne i Hercegovine. Te poteze su pravdali iznuđenim okolnostima, suprotstavljajući se ideji uspostavljenih civilizacijskih standarda, demokratskih vrijednosti i zajedničkog života. Predlagali su rješenja koja su bila suprotna očuvanju državnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Tako su srbijanske vlasti, zajedno sa srpskim narodom u ostalim jugoslavenskim republikama, pokušale redefinisati suverenitet i od jugoslavenske federacije „napraviti državu u kojoj više neće biti suvereni radni ljudi i građani, niti republike, niti narodi i narodnosti koje je čine, nego srpski narod, srpska država, odnosno Milošević i njegova vlada.”⁶ S obzirom da je srpsko stanovništvo bilo u velikoj mjeri izvan matične republike Srbije, prije svega u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, Slobodan Milošević je zahtijevao političko rješenje po kojem se jugoslavenska federacija nije smjela raspasti po avnojevskim granicama. Kao lider svih Srba, tvrdio je da republičke granice predstavljaju kategoriju administrativnog, ali ne i historijskog ili političkog karaktera. Time je stvarao pretpostavku o realizaciji integralnog etničkog srpstva, koje će teritorijalno zasnovati vlastitu državu.⁷ Na taj način je srpsko etničko pitanje u duhu nacističke metodologije preraslo u srpsko teritorijalno pitanje, u kojem su vlasti bosanskih Srba nastojale oživjeti koncept feudalnog načela suvereniteta.⁸ Tvrdile su kako Srbi u Bosni i Hercegovini polažu pravo na 64% bosanske teritorije i to po osnovu upisanih nekretnina i izvoda iz zemljišnih knjiga.⁹ Slično Miloševiću, pretenzije prema Bosni i Hercegovini

---

⁵Ustav iz 1974. godine, članom 1, Bosnu i Hercegovinu definiše kao „socijalističku i samoupravnu demokratsku državu i zajednicu radnih ljudi, građana, naroda BiH – Muslimana, Srba i Hrvata i pripadnika drugih naroda i narodnosti koji u njoj žive. Država je utemeljena na suverenosti i ravnopravnosti svih njenih građana.“

⁶Pavlović, Dušan (1998) „Srpska nacionalna politika od 1986. do 1991. godine“, Sociologija, Vol, XL, № 3/1998, str. 377. Također, Borislav Jović ističe kako je planirano sačiniti „ustav koji odgovara Jugoslaviji, a oni neka odaberu da budu u Jugoslaviji, ili da izađu. Dosta su nam kreirali i ustav i 'kapu', pa evo dokle smo došli”. Jović, Borisav (1996) *Poslednji dani SFRJ*, Beograd, str. 60.

⁷Sve je to trebalo da posluži kao legitiman osnov za teritorijalnu pretenziju naspram Bosne i Hercegovine (kao i Republike Hrvatske).

⁸Nacistički režim u Njemačkoj se temeljio na pripadnosti njemačkom tlu i naciji. Takvo određenje nacionalne pripadnosti je zahtijevalo čistu etničku teritoriju koja je rezultirala užasnim etničkim čišćenjem Jevreja – *holokaustom*. To ujedno predstavlja jedan od vrhunaca zločina u poznatoj historiji čovječanstva. Ponovljeni pokušaj teritorijalizacije nacionalnom pripadnošću također je završilo genocidom i etničkim čišćenjem bošnjačkog stanovništva u Bosni i Hercegovini u periodu agresije 1992–1995. godine.

⁹To je označavalo agresiju na Bosnu i Hercegovinu, što potvrđuje Milorad Vučelić kada kaže da „Gedža (Ćosić) misli da Miloševiću treba jedan dobar rat da bi postao veliki

je gajio i dr. Franjo Tuđman. Bosanskohercegovačko pitanje je posmatrao na način da „Bosna nije nacija, nema ni prava ni povijest nacije. Nacija je zemlja, ali je i rasa i krv (...). Bosna je zapravo umjetna tvorevina i svojim velikim dijelom pripada Hrvatskoj!“¹⁰ Poučeni idejom Franje Tuđmana, ekstremni bosanskohercegovački katolički političari crtali su razne mape i bilježili hrvatske teritorije koje su ekskluzivno trebale pripasti Hrvatima i Republici Hrvatskoj. Štoviše, na osnovama dogovora Miloševića i Tuđmana u Karađorđevu trebalo je „da se eliminišu opcije koje ugrožavaju interese bilo srpskog, bilo hrvatskog naroda u celini i da se traže trajna rešenja, uz puno uvažavanje istorijskih interesa naroda.“¹¹ Pokušaj „trajnog rješenja srpskog i hrvatskog pitanja“ je uvjetovao da Bosna i Hercegovina izabere put vlastite samostalnosti. Pokušaj teritorijalne dezintegracije Republike Bosne i Hercegovine je rezultirao agresijom, genocidom i etničkim čišćenjem nad Bošnjacima, kao i velikim stradanjima svih njenih građana.

Suverenitet pripada državi Bosni i Hercegovini

Razmjere nasilja u Bosni i Hercegovini u periodu agresije su takve da gotovo niti jedno područje nije bilo pošteđeno raseljavanja stanovništva, a više od 80% nesrpskog stanovništva protjerano je sa područja pod srpskom vojnom kontrolom. Nažalost, rezultati agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu kroz Dejtonski mirovni sporazum zadobili su međunarodni legitimitet, dok su odredbe Aneksa IV unutrašnju regionalnu strukturu Republike Bosne i Hercegovine transformisale u dvoentitetsku državnu strukturu. Na taj način je zamijenjen raniji oblik građanske demokratije modelom etničke demokratije, čime se u velikoj mjeri relativizirala volja bosanskohercegovačkih građana, koji su se na referendumu izjasnili za

---

državnik, ali pošto je Srbija mnogo krvarila, rat treba da se vodi u Bosni. Bosni treba da se pusti malo krvi. (...) Gedžin sinopsis o ratu u Bosni sproveden je do kraja. I to po nemanjićkom receptu, što više krvi, više ćete i duže pamtili i strahopoštovati. Glavni arhitekta SANU je, dakle bio Gedža.” Također, i Dragan Jovanović je iznio stav da su „Patrijaršija, SANU i CKSK Srbije činili 'sveto trojstvo' čije je jevanđelje bio Memorandum, komunističko-hrišćanska misija – rat u Bosni”. Jovanović, D. (1996) „Sve se dogodilo po planu Dobrice Ćosića“ (intervju), Intervju, 16. I 1996, str. 60.

¹⁰„Takozvanu Bosnu naseljava nekoliko rasa i krvi. Kako bi neki iz te miješane i nečiste etničke situacije htjeli oblikovati cjelinu. Ne, gospodo, ne! Bosna mora nestati. (...) sa cjelovitom Bosnom mi bismo izgubili Bosnu, u potpunosti, čitava Bosna bila bi protiv nas. Ali, na ovaj način mi ćemo imati, slušajte, granice hrvatske države kakve možda nikad u povijesti nismo imali (...) pa ne bi se oni (HVO) mogli održati da im nismo pomagali, jasno. A, imamo i sa Abdićem sporazum, da, ako dođe do razlaza, odnosno kada dođe do razlaza, da ta zapadna Bosna je sastavni dio Hrvatske.“ Stenogram od 6. studenog 1993. godine, „Dani“, 15. 11. 2002.

¹¹Politika, 26. III 1991, str. 1.

državno-pravno osamostaljenje.¹² Instalirano ustavno rješenje je kompleksno i komplikuje perspektivu države Bosne i Hercegovine kao i njenih naroda i građana. Paradoksalno je što njime nije zadovoljan niti jedan konstitutivni narod: Srbi zbog činjenice da ne posjeduju pravo na samoopredjeljenje i secesiju, Bošnjaci zbog dvoentitetske unutrašnje državne strukture, a Hrvati zbog nepostojanja administrativne jedinice u kojoj bi bili etnički dominantni. S druge strane, u pravnom razumijevanju odnosa između države Bosne i Hercegovine i njenih entiteta neophodno je izvršiti distinkciju između pojmova *suverenitet* i *autonomija*. Suverenitet se odnosi na pravo države da vlada nad svojim teritorijem, dok „autonomija označava stvarnu moć nacionalne države da artikuliše i ostvaruje ciljeve svoje politike nezavisno od drugih.“¹³ S tim u vezi, neophodno je istaći kako postojeći Ustav države Bosne i Hercegovine (Aneks IV Dejtonskog mirovnog sporazuma), kao dio međunarodnog sporazuma, garantuje teritorijalni integritet i suverenitet države Bosne i Hercegovine, te ne daje pravo entitetima na secesiju. U preambuli Ustava, država Bosna i Hercegovina nije definisana kao federalna/složena zajednica, niti su entiteti definisani kao konstitutivne, federalne jedinice. Takvo određenje nije moguće iz razloga što entiteti nisu svojom voljom konstituisali državu Bosnu i Hercegovinu, već naprotiv: država Bosna i Hercegovina je svojim ustavom proizvela entitete pa stoga oni ne posjeduju suverenu kompetenciju niti mogućnost njenog stjecanja, te se ni u kom slučaju ne mogu tretirati državama. Osim visokog stupnja autonomije kojom raspolažu, ne posjeduju stvarne elemente suverenosti. To svojstvo im ponovo oduzima supremacija države Bosne i Hercegovine, pa u tom smislu ne raspolažu najvišom, neograničenom i nedjeljivom vlašću, već samo predstavljaju sastavne dijelovi jedinstvene, krajnje decentralizovane

---

¹² „Rezultat republičkog referenduma za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine: Od ukupnog broja glasača 3.253.847 na republički referendum za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine izašlo je i glasalo 2.073.568 građana sa pravom glasa ili 64,31%. Važećih glasačkih listića bilo je 2.067.969. ili 64,14%. Od ukupnog broja važećih glasačkih listića 'za' je bilo 2.061.932. glasača ili 99,44%, dok je 'protiv' glasalo 6.037 ili 0,29%, a nevažećih glasačkih listića bilo je 5.227 ili 0,25%. Dakle, od ukupnog broja (2.067.996) građana koji su glasali na republičkom referendumu za utvrđivanje statusa Bosne i Hercegovine 29. februara i 1. marta 1992. godine, za suverenu i nezavisnu Bosnu i Hercegovinu, državu ravnopravnih građana, naroda Bosne i Hercegovine – Muslimana, Srba i Hrvata i drugih naroda koji u njoj žive, izjasnilo se: 2.061.932 građana ili 99,44%.“
Preuzeto: Čaušević, Dženana (2005) *Pravno politički razvitak Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo, str. 512.

¹³ „Imajući u vidu ove razlike, moguće je pokazati spoljašnje neusklađenosti, niz uslova i procesa koji menjaju uspon i karakter odluka koje su na raspolaganju nosiocima političkog odlučivanja na ograničenoj teritoriji.“ Held, Dejvid (1997) *Demokratija i globalni poredak*, Filip Višnjić, Beograd, str. 124.

države.¹⁴ U suštini, entiteti i njihova ovlaštenja postoje samo kao dio unutrašnje organizacione strukture države Bosne i Hercegovine, čiji je integritet ustavno i međunarodno zagarantovan. Kao takvi, ne raspolažu vanjskim oblikom suverenosti, bez obzira na status o specijalnim odnosima sa susjednim državama, odnosno nisu subjekti međunarodnog prava, niti imaju svoje granice koje bi mogle biti međunarodno priznate. Također, pravo naroda na samoopredjeljenje Ustavom Bosne i Hercegovine i njenim zakonima nije regulisano, čime je dodatno zagarantovan teritorijalni integritet i državni suverenitet. U slučaju i da postoji takva mogućnost, ona nikada ne bi mogla omogućiti pravo jednom narodu koji živi na određenom dijelu državne teritorije da unilateralno odlučuje o toj teritoriji kao vlastitim secesivnim pravom, već samo cjelokupnom građanstvu kao kategoriji političkog naroda, tako da su entiteti jednostavno teritorij suverene države Bosne i Hercegovine, a konstitutivni narodi Bosne i Hercegovine imaju pravo na svaki oblik identiteta, dok zajedno u svojoj cjelini, totalitetu, čine suvereno i političko određenje i predstavljaju krajnji izvor suvereniteta i vlasti države Bosne i Hercegovine.

Politički narod Bosne i Hercegovine je izvor suvereniteta i legitimiteta

Iz prikazanog se vidi kako kontroverze u tumačenju suvereniteta države Bosne i Hercegovine nastaju prije svega zbog ustavnog neodređenja državnog uređenja i unutrašnjeg nosioca suvereniteta. Dok je pitanje vanjskog suvereniteta izričito normirano i sačuvano, dotle je pitanje unutrašnjeg suvereniteta ustavno nedefinisano, a time dijelom i obesnaženo. Nepreciznost ustavnog sadržaja je omogućila različite projekcije u pogledu kvalifikacije države Bosne i Hercegovine. One se kreću od unije, konfederacije, federacije, proste decentralizovane države, države sa umanjenim suverenitetom, države koja ne posjeduje mogućnost vlastite proizvodnje suverenih ovlasti, pa do nesuverene države i protektorata, te se kao takve nastoje znanstveno valorizirati.¹⁵ Jasno je da su ovakve teorije

---

¹⁴Država Bosna i Hercegovina posjeduje neposrednu supremaciju nad entitetima, državni legitimitet i međunarodni subjektivitet. Dodatno pogledati: Ibrahimagić, Omer (2009) *Državnopravni i politički razvitak Bosne i Hercegovine*, Sarajevo (Supremacija države BiH nad entitetima), str. 437. i dalje.

¹⁵Ne iznenađuju tvrdnje predvodnika srbijanskih nacionalističkih autora, Dobrice Ćosića, da je Republika Srpska najveći dobitak srpskog naroda, te poručuje „da je srpski narod ostvario jednu fantastičnu pobjedu, i stvorio Republiku Srpsku kao prvu srpsku državu preko Drine, koja mora postati demokratska, pravna, civilizovana država.“ (www.info@bošnjački-front.net)

U pogledu ustavnih nadležnosti, akademik Rajko Kuzmanović ističe da je Bosna i Hercegovina „osnovana na međunarodnom pravu, a ne na državnom, što se opet da

znanstveno neutemeljene. Kada je u pitanju pozicija političke strukture konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine i pokušaj njihova pojedinačnog suverenog uračunavanja, ponovo dolazi do znanstvenog preventiranja. Razlog je što određenje nosioca suvereniteta potvrđuje demokratičnost političkog sistema. Naime, ako u multietničkoj državnoj zajednici, kakva je Bosna i Hercegovina, postoji dominacija jednog naroda nad drugim u bilo kojem dijelu teritorija, ona postaje nedemokratska država. Ta činjenica nas ponovo vraća na problem neodređenosti ustavnog sadržaja, koji ne sadrži izričitu odredbu o izvoru i nosiocu suvereniteta.¹⁶Zbog toga ne iznenađuju stavovi kojim nastoji ustvrditi entitetska državnost kao ekskluzivni prostor za jedan narod, u namjeri da se očituje prenos legitimiteta i projicira teza o „suverenom srpskom narodu“ u Bosni i Hercegovini, koja dalje determinira pojmove „suvereni hrvatski narod“ te „suvereni bošnjački narod“.¹⁷ Kategorizacija suverenih naroda je jasna. Prefiksom „suvereni“ nastoje se proizvesti pojedinačna etnička i entitetska suverena prava kao krajnji cilj. Uspostavljeni proizvod kolektiviteta se preko političkog elitizma

---

zaključiti da je takva državna tvorevina konfederacija ili unija.“ U posljednjim izjavama Bosnu i Hercegovinu definiše kao protektorat.

Kuzmanović, Rajko (1996) „Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine“, Srpska pravna misao, 1-4/1996, str. 12–13.

Petar Kunić, u svom djelu „Republika Srpska: država sa ograničenim suverenitetom“, zaključuje da se zbog ustavnog neodređenja državnog uređenja Bosne i Hercegovine „radi o složenoj državi – sui generis – uniji sastavljenoj od dvije države, Republike Srpske i Federacije BiH, ili još konkretnije radi se o realnoj uniji u kojoj preovlađuju elementi konfederacije nad elementima koji su svojstveni federalnim državama.“ Dalje pojašnjava da „ustavnim odredbama nije izričito zapisano da su entiteti države, iz njih proizlazi da su oni kao subjekti unije, države sa ograničenim suverenitetom (...) sa ovlaštenjima koja su izraz suverenosti.“

Kunić, Petar (1997) *Republika Srpska: država sa ograničenim suverenitetom*, Banja Luka, str. 2–3.

¹⁶Iz završnog dijela preambule Ustava i samog Ustava može se reći da su nosioci suvereniteta Bošnjaci, Hrvati i Srbi kao konstitutivni narodi, ostali (pripadnici ostalih naroda i onih koji se ne žele etnički izjašnjavati) i građani države Bosne i Hercegovine u svom totalitetu, jer se u preambuli navodi da su ove grupe opredijeljene za suverenitet, teritorijalni integritet i cjelovitost države Bosne i Hercegovine.

¹⁷„Državnost Republike Srpske je izraz istorijske borbe srpskog naroda na prostoru bivše Bosne i Hercegovine i produkt jedinstvenog i vlastitog srpskog pokreta. Dakle, njena državnost je izraz narodne volje (...) donošenjem ustavnog akta iz 1992. godine konstituisana je kao država srpskog naroda.“

Kunić, Petar (2008) „Entitetska struktura i funkcionalnost BiH“, Nova srpska misao, časopis za političku teoriju i društvena istraživanja, 25. april 2008. (www.nspm.org.yu). Autor jasno naglašava „srpsku“ prirodu u ovom entitetu, zanemarujući odredbu člana 1. stava 4. Ustava Republike Srpske u kojem stoji da „Srbi, Bošnjaci i Hrvati, kao konstitutivni narodi, ostali građani, ravnopravno i bez diskriminacije učestvuju u vršenju vlasti u Republici Srpskoj.“
Preuzeto: Ibrahimagić, Omer (2009) „Tri prijedloga visokom predstavniku“, Oslobođenje, 16. decembar 2009. godine.

transformiše ka legitimnoj formi kao izbornoj volji suverenog naroda. Iz toga proizlaze stavovi kako je „srpski, hrvatski ili bošnjački narod“ glasao za određenu političku orijentaciju. Jasno je da ovakvi pokušaji ne korespondiraju sa znanstvenim osnovama, jer postojeća legislativa ne poznaje narod kao kolektivitet koji glasa, već pojedinca, građanina države Bosne i Hercegovine. S druge strane, prema teorijskim konceptima u multietničkim državama, pojedine etničke grupe se samo pozivaju na pojam suvereniteta da bi se opravdale. Shvatanje etničke nacije se suprotstavlja koncepciji političkog naroda, državi-naciji i državnom suverenitetu. Jednostavno, u složenim multietničkim korelativnim odnosima pojedina etnička grupa nije samostalno političko tijelo, pa samim tim ne može biti suverena. Stoga je jasno da je svaki pokušaj stvaranja etničkog i teritorijalnog ekskluziviteta unutar države Bosne i Hercegovine za bilo koji narod u suprotnosti sa postojećim ustavnim odredbama, demokratskim standardima, državnom tradicijom ali i univerzalnim političkim i civilizacijskim vrijednostima. Egzistenciju različitih etničkih, vjerskih i kulturnih zajednica omogućava država Bosna i Hercegovina kroz svoj ustavnopravni poredak, a ne neki „entitetski ekskluzivizam“.¹⁸ Jednostavno, etnokolektivitet je zasnovan u polju kulturnog i moralnog, dok je politički narod kao nosilac suvereniteta u polju političkog. Ranije je u radu naglašeno kako „razumevanje suvereniteta projektuje pojedince koji kreiraju političke institucije“,¹⁹ a nikako etnokolektivitete. Stoga navedena nekritička upotreba pojma etničkog suvereniteta mogla je služiti kao opravdanje za ratne aktivnosti i agresiju na međunarodno priznatu državu Bosnu i Hercegovinu, čija je namjera upravo bila proizvesti „nedostatak državnog suvereniteta“. Plasirana koncepcija feudalnog razumijevanja suverenih odnosa neprimjenjiva je na mirnodopski period. U suprotnom, da su osnovane tvrdnje o zasebnom „suverenom srpskom, hrvatskom ili bošnjačkom narodu“, omogućile bi pravo na samoopredjeljenje i secesiju, a time odredile i pitanje budućnosti države Bosne i Hercegovine. Etničke zajednice u Bosni i Hercegovini ne mogu biti nosilac suvereniteta svaka ponaosob, već samo zajedno u svom totalitetu, što je ekvivalent političkom narodu koji proizlazi iz države kao političke zajednice.

---

¹⁸Ovakve stavove Frensis Fukujama objašnjava na sljedeći način: „Države su svrsishodne političke kreacije, dok su narodi moralne zajednice (...). Područje državnog je područje političkog, sfera samosvjesnog izbora kada je riječ o načinu upravljanja. Područje koje se naroda tiče je subpolitičko: to je domen kulture i društva, čija su pravila retko eksplicitno i samosvjesno priznata čak i od strane onih koji ih praktikuju.“

Fukujama, Frensis (2002) *Kraj istorije i poslednji čovek*, CID, Podgorica, str. 228.

¹⁹Lošonc, Alpar, spomenuto djelo, str. 152–154.

Zaključak

Pokušaj instaliranja koncepta pojedinačnih „entitetskih suverenih naroda/nacija u Bosni i Hercegovini“ je recidiv velikodržavnih politika koje insistiraju na osporavanju prava na državnost Bosne i Hercegovine. Njima se ponovo aktuelizira srpsko etničko i hrvatsko teritorijalno pravo na Bosnu i Hercegovinu. Nacionalizacija etnija trebala je poslužiti kao osnovni hegemon u konstruisanju srpske i hrvatske nacije kao jedinstvene etničke formacije u dvije, odnosno tri države, te kao preduvjet za trajno rješenje „srpskog i hrvatskog nacionalnog pitanja u Bosni i Hercegovini“. Postojeći legislativni okvir ovakve pokušaje ne prepoznaje. Dejtonski mirovni sporazum je definisao kategoriju konstitutivnih naroda Bošnjaka, Srba i Hrvata, ali samo kao potvrdu narodnosti.²⁰ Pozivanje na pojedinačno postojanje triju suverenih naroda ili pak triju suverenih nacija u državi Bosni i Hercegovini (srpske, hrvatske i bošnjačke) historijska, sociološka, politološka i pravna nauka ne može opravdati. Nekritička upotreba termina je ideološki utemeljena, čije su profilisane premise rezultirale stoljetnim posljedicama, a koje, nažalost, ne umanjuju aktuelnost niti današnjim shvatanjima. Također su stavovi o pojedinačnom suverenom narodu na određenom državnom prostoru u suprotnosti i sa Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine od 1. januara 2000. godine (U 5/98-III). Njome se implicira konstitutivnost svih triju naroda Bosne i Hercegovine, zajedno sa „ostalima“, na teritoriji cijele države Bosne i Hercegovine. Time se potvrđuje kategorija političkog naroda kao nosioca suvereniteta u državi Bosni i Hercegovini i isključuje kategorija suverenog etnokolektiviteta. Iz prikazanog nije teško donijeti zaključak o irelevantnosti „ponuđenih historijskih činjenica“ i mitova o etničkom suverenitetu i entitetskom državotvorstvu i potrebi za razbijanjem takvih iluzija, što je ujedno i svrha ovog rada.

---

²⁰Pojam konstitutivnosti naroda u Ustavu Bosne i Hercegovine ne podrazumijeva kako su narodi njegovim prihvatanjem konstituisali, sastavili državu Bosnu i Hercegovinu 1995. godine, jer je ona historijska kategorija, koja je znatno starija od svojih naroda. To se može posmatrati kao nastavak koncepta ZAVNOBiH-a, prema kojem „Bosna i Hercegovina nije ni srpska, ni muslimanska, niti hrvatska, već je i srpska i muslimanska i hrvatska.“

Literatura

1. Čaušević, Dženana (2005) *Pravno politički razvitak Bosne i Hercegovine*, Magistrat, Sarajevo.
2. *Dani*, Sarajevo, 15. 11. 2002.
3. Fukujama, Frensis (2007) *Građenje države*, Filip Višnjić, Beograd.
4. Fukujama, Frensis (2002) *Kraj istorije i poslednji čovek*, CID, Podgorica.
5. Held, Dejvid (1997) *Demokratija i globalni poredak*, Filip Višnjić, Beograd.
6. Ibrahimagić, Omer (2009) *Državnopravni i politički razvitak Bosne i Hercegovine*, Sarajevo.
7. Ibrahimagić, Omer (2009) „Tri prijedloga visokom predstavniku“, *Oslobođenje*, 16. decembar 2009. godine.
8. Ingrao, Č., L. Vrkatić (2001) *Nenaučena lekcija: srednjoevropska ideja i srpski nacionalni program*, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd.
9. Jovanović, D. (1996) „Sve se dogodilo po planu Dobrice Ćosića“, *Intervju*, 16. I 1996.
10. Jović, Borislav (1996) *Poslednji dani SFRJ*, Beograd.
11. Kovačević, Bojan (2013) *Skriveni federalizam: Federalističko iskustvo u procesima evropskih integracija*, Albatros plus, Beograd.
12. Kunić, Petar (2008) „Entitetska struktura i funkcionalnost BiH“, *Nova srpska misao, časopis za političku teoriju i društvena istraživanja*, 25. april 2008, www.nspm.org.yu.
13. Kunić, Petar (1997) *Republika Srpska: država sa ograničenim suverenitetom*, Banja Luka.
14. Kuzmanović, Rajko (1996) „Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine“, *Srpska pravna misao*, 1-4/1996.
15. Lošonc, Alpar (2006) *Suverenitet, moć i kriza: Eseji o evropskom mišljenju*, Svetovi, Novi Sad.
16. Pavlović, Dušan (1998) „Srpska nacionalna politika od 1986. do 1991. godine“, *Sociologija*, Vol, XL, № 3/1998.
17. *Politika*, Beograd, 26. III 1991, www.politika.org.yu.